

NEDERLAND

VAN TOEN TOT NU

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

eenvoudigcommuniceren.nl

lezenvooriedereen.be

Dit boek heeft het keurmerk Gewone Taal.

Oorspronkelijke tekst: Commissie Ontwikkeling Nederlandse Canon

Bewerking: Frans van Duijn, Jérôme Jacquot

Redactie en vormgeving: Nicolet Oost Lieveense

Omslagontwerp: Jurian Wiese

Beeld omslag: Shutterstock

Druk: Easy-to-Read Publications

Met dank aan Canon van Nederland.

© Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam

Eerste druk: 2009. Tweede, herziene druk: 2011. Derde druk: 2014.

Vierde, geheel herziene druk: 2021

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 067 5

NUR 286

NEDERLAND

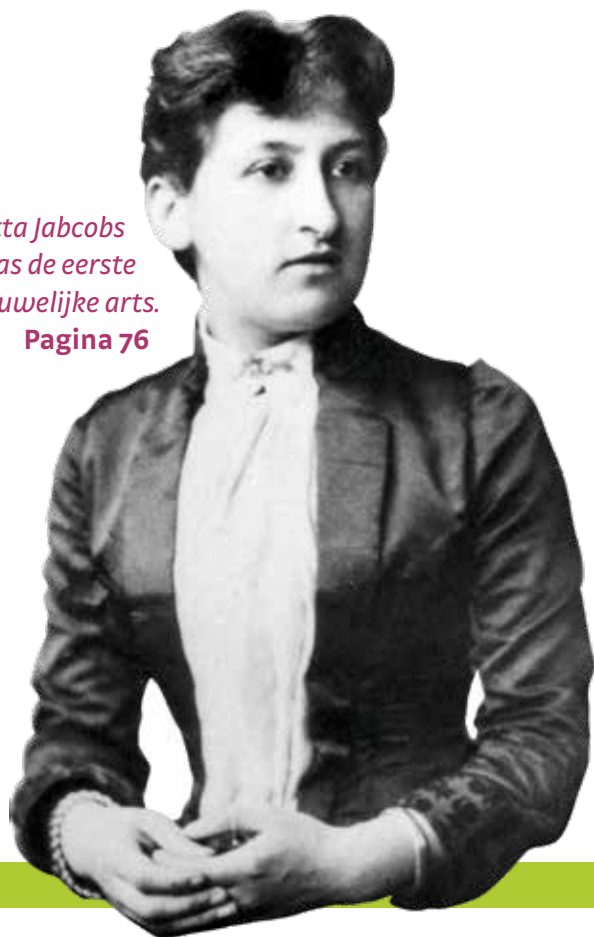
VAN TOEN TOT NU

Geschiedenis in gewone taal

Inhoud

Inleiding.....	6	Karel de Grote	18
Trijntje	10	Hebban olla vogala.....	20
Hunebedden.....	12	De Hanzesteden	22
De Romeinse Limes	14	Jeroen Bosch	24
Willibrord	16	Maria van Bourgondië.....	26
		Erasmus	28
		De Opstand	30
		Willem van Oranje.....	32
		Johan van Oldenbarnevelt	34
		VOC en WIC	36
		De Beemster	38
		Hugo de Groot	40
		De Statenbijbel	42
		Rembrandt	44
		De Atlas Maior.....	46
		Michiel de Ruyter.....	48

*Aletta Jabcobs
was de eerste
vrouwelijke arts.
Pagina 76*

Inhoud

Christiaan Huygens	50	De Tweede Wereldoorlog	82
Spinoza	52	Anne Frank	84
Slavernij	54	Indonesië	86
Eise Eisinga	56	De Watersnoodramp	88
Sara Burgerhart	58	De televisie	90
De patriotten	60	Haven van Rotterdam	92
Napoleon Bonaparte	62	Marga Klompé	94
Koning Willem I	64	De gastarbeiders	96
De eerste spoorlijn	66	Annie M.G. Schmidt	98
De Grondwet	68	Kolen en gas	100
Max Havelaar	70	Het Caribisch gebied	102
Het Kinderwetje van Van Houten	72	Srebrenica	104
Vincent van Gogh	74	Europa	106
Aletta Jacobs	76	Het Oranjegevoel	108
De Eerste Wereldoorlog	78	Woordenlijst	110
Anton de Kom	80		

Inleiding

Waarom moeten kinderen naar school? Waarom heeft iedereen dezelfde rechten? En waarom wonen er zoveel mensen uit andere culturen in ons land? Het antwoord op deze en andere vragen vind je in dit boek.

Canon

In *Nederland van toen tot nu* lees je alles wat je moet weten van de Nederlandse geschiedenis. Dit noemen we de canon van de Nederlandse geschiedenis. In vijftig hoofdstukken staan de belangrijkste personen, gebeurtenissen en werken uit ons verleden.

Van toen tot nu

Deze vijftig hoofdstukken samen laten je zien hoe het Nederland van nu is ontstaan. Hoe het komt dat iedereen boven de achttien jaar stemrecht heeft bijvoorbeeld. Of waarom we aan de rechterkant van de weg rijden. Zo lees je over de belangrijkste dingen die na elkaar gebeurd zijn. En welke mensen daarbij belangrijk zijn.

Namen

Ons land wordt vaak genoemd in dit boek. Maar Nederland was niet altijd even groot als het nu is. Ook heeft Nederland verschillende namen gehad. Kijk maar in het overzicht hiernaast.

NEDERLAND

ROMEINSE TIJD: .....
47 - 400

NA HET JAAR 1000 .....

1477 - 1568 .....

1579 .....

1588 - 1795 .....

1795 - 1806 .....

1806 - 1813 .....

1813 - 1830 .....

1830 TOT NU .....

- Tweeduizend jaar geleden leven er verschillende volken in ons land. Zoals de Germanen en de Romeinen. De Romeinen zijn in een groot deel van Europa de baas. Ook in ons land. Maar vanaf het jaar 300 krijgen de Germanen meer macht.
- Opkomst van de gewesten in het gebied dat nu Nederland, België en Luxemburg is. Deze gewesten zijn allemaal kleine landjes, zoals Zeeland, Gelderland, Utrecht, Vlaanderen en Limburg.
- Onder Karel de Vijfde worden de gewesten één land. Dit land krijgt de naam: de Nederlanden. Het woord 'neder' betekent 'laag'. Deze naam past goed bij ons land, want het ligt laag aan de zee, waardoor het vaak overstroomt. Men noemt ons land in deze tijd ook wel de Lage Landen. Karel de Vijfde is ook koning van Spanje.
- Scheiding tussen het protestantse noorden van de Nederlanden (dat is nu Nederland) en het katholieke zuiden (dat is nu België). Het katholieke zuiden heet vanaf 1579 De Spaanse Nederlanden. De Spanjaarden zijn daar de baas.
- In deze tijd heet ons land de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Deze Republiek bestaat uit zeven gewesten: Holland, Zeeland, Utrecht, Gelderland, Overijssel, Friesland en Groningen. De Republiek is onafhankelijk van Spanje. De Nederlanders zijn de baas in hun eigen land.
- De Republiek wordt opgeheven. De Fransen worden de baas. Ons land heet nu de Bataafse Republiek.
- De broer van de Franse keizer Napoleon wordt onze koning. Zijn naam is Lodewijk. Nu heet ons land Koninkrijk Holland.
- Napoleon verliest de oorlog en de Fransen trekken weg. In 1815 wordt Nederland uitgebreid met België. Nu heet ons land het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Willem de Eerste wordt de eerste Nederlandse koning.
- België wil onafhankelijk zijn en verlaat het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Nu heet ons land het Koninkrijk der Nederlanden. Zeg maar: Nederland.

Bestuurders

Ons land heeft verschillende bestuurders gehad. Soms hadden we een koning, soms een stadhouder. Soms waren deze bestuurders de baas over een deel van ons land, soms over het hele land.

Regering

Keizer Karel de Grote was de eerste belangrijke bestuurder van ons land. Later kregen we een koning. En ook nu hebben we een koning. Maar hij bestuurt niet het land. Dat doet de regering.

Tweede Kamer

De Tweede Kamer controleert of de regering alles goed doet. Koning Willem-Alexander is nog wel belangrijk voor Nederland. Hij gaat bijvoorbeeld namens ons land op bezoek in andere landen.

Familie

In de lijst hiernaast staan de belangrijkste bestuurders van Nederland op een rijtje (dus niet alle bestuurders). De leiders met dezelfde kleur zijn familie van elkaar.

Samen

Soms werd ons land door twee mensen tegelijk bestuurd. Bij koning Filips de Tweede nam zijn zus, Margaretha van Parma, een tijd het bestuur van Nederland over. En stadhouder Maurits van Oranje en raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt bestuurden ons land een tijd samen. Totdat ze ruzie kregen en Maurits van Oranje Van Oldenbarnevelt liet vermoorden.

Meer weten?

Bij elk onderwerp in dit boek vind je tips voor een leuke activiteit. Wil je nog meer weten? Kijk dan op canonvannederland.nl. Daar vind je over elk onderwerp meer informatie.

Woordenlijst

In dit boek staan een aantal moeilijke woorden. Deze woorden zijn onderstreept. Je vindt de uitleg in de woordenlijst op pagina 110.

Bestuurders van Nederland

*Deze lijst is niet compleet.
Alleen de belangrijkste bestuurders
van Nederland staan erin.*

Keizer Karel de Grote (800-814)

Graaf Willem de Tweede (1234-1256)

Graaf Floris de Vijfde (1256-1296)

Maria van Bourgondië (1477)

Keizer Karel de Vijfde (1506-1555)

Koning Filips de Tweede (1555-1581) & Landvoogdes Margaretha van Parma (1559-1567)

Stadhouder Willem van Oranje (1559-1584)

Stadhouder Maurits van Oranje (1585-1625) & Raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt (1586-1619)

Stadhouder Willem de Vijfde (1751-1795)

Koning Lodewijk Bonaparte (1806-1810)

Keizer Napoleon Bonaparte (1810-1813)

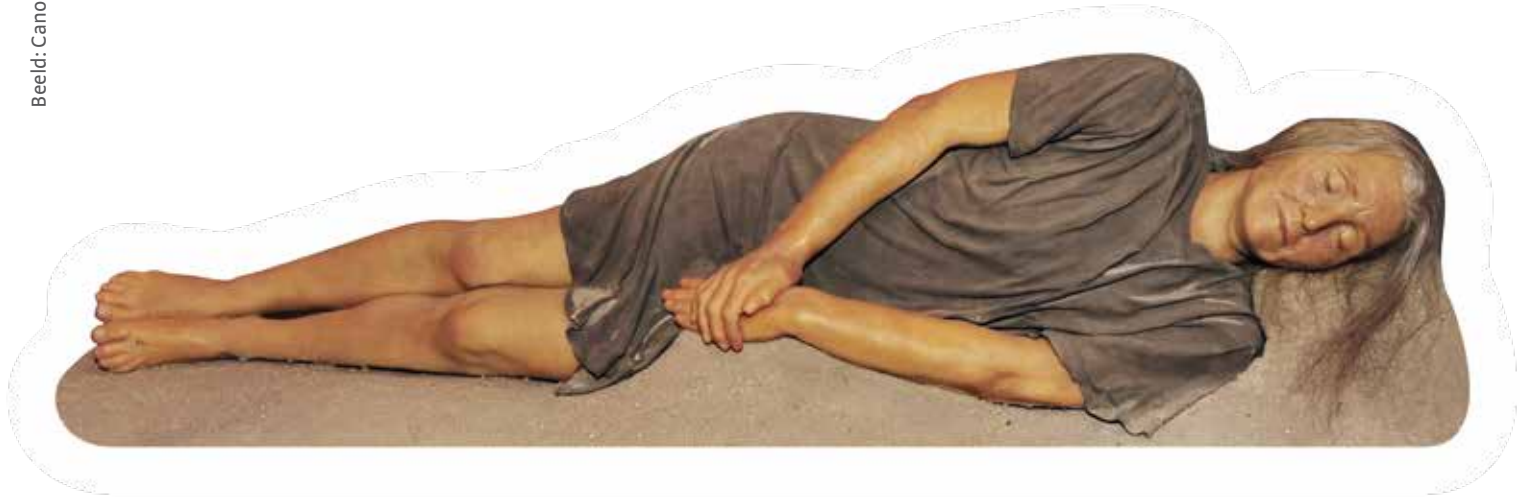
Koning Willem de Eerste van Oranje (1815-1840)

Koningin Beatrix van Oranje (1980-2013)

Koning Willem-Alexander van Oranje (2013 -)

> *Trijntje leefde ruim 7500 jaar geleden.*

Trijntje

Het skelet van een jager-verzamelaar

De eerste bewoners van ons land woonden niet op een vaste plaats. Ze trokken van de ene naar de andere plek. Ze kwamen aan eten door te jagen. En door het verzamelen van vruchten, noten en zaden. Daarom worden ze 'jager-verzamelaars' genoemd. In de winter maakten ze een kamp. Op de plek van zo'n kamp werd het skelet van jager-verzamelaar Trijntje gevonden. Het is het oudste skelet van Nederland.

Honden

Trijntje werd ongeveer 7500 jaar geleden begraven. Bij haar dood was ze tussen de 40 en de 60 jaar, en had ze een of meer kinderen gekregen. Naast haar lagen drie honden begraven, waarschijnlijk haar huisdieren. Niemand weet hoe ze heette. Omdat ze bij een spoorlijn is gevonden, werd ze Trijntje genoemd.

Steentijd

Trijntje leefde in de midden-steentijd. De steentijd is de periode waarin mensen gereedschappen van steen maakten. In een groep van zo'n 25 mensen trok Trijntje heen en weer tussen een winterkamp en een zomerkamp. De mensen woonden in hutten van takken en riet. Van vuursteen maakten ze messen en pijlpunten. Reizen deden ze lopend of per kano.

Bevers en otters

Trijntje en haar groep woonden 's winters op een duin bij een rivier. Ze jaagden op bevers, otters en zehonden. Ze aten ook edelhert en wild zwijn. Ze gebruikten netten om vis mee te vangen.

Ze gebruikten alle delen van de dieren. Het vlees om te roosteren en te eten. De pezen en darmen om pijl en boog van te maken. Van huiden en pelzen werden kleren en tassen gemaakt. En van botten en geweien maakte de groep bijlen, naalden en sieraden.

Blaauwe ogen

Niemand weet hoe Trijntje er precies uitzag. Wel is door onderzoek bekend dat mensen uit de middensteentijd vaak blauwe ogen en een donkere huid hadden. We weten ook dat ze handelden met groepen uit andere gebieden.

Landbouw

Trijntje en haar groep horen bij de laatste jager-verzamelaars die van de ene naar de andere plek trokken. Want niet lang daarna ontdekten mensen hoe ze op één plek voor hun voedsel konden zorgen. Dat was het begin van de landbouw en de veeteelt. Heel langzaam verdween toen de leefwijze van de jager-verzamelaars.

TIP

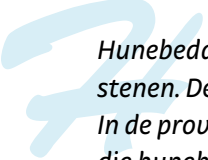
Het skelet van Trijntje was helemaal compleet. Daardoor kon ze worden nagemaakt. Wil jij Trijntje met eigen ogen zien? Ga dan naar Museum De Koperen Knop in Hardinxveld-Giessendam. Kijk op koperenknop.nl. Meer weten over de steentijd? Ga dan naar het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Kijk op rmo.nl.

> *Hunebedden zijn gemaakt van op elkaar gestapelde stenen.*

Hunebedden

De graven van de eerste boeren

Hunebedden zijn gemaakt van op elkaar gestapelde stenen. Deze stenen zijn heel groot en zwaar. In de provincie Drenthe staan meer dan vijftig van die hunebedden. Ze zijn gebouwd door boeren die hier 5000 jaar geleden woonden.

De eerste boeren

De eerste boeren in Nederland leefden 7000 jaar geleden in de heuvels van Zuid-Limburg. Ze hadden ontdekt hoe je zelf op één plek planten kunt laten groeien. Zoals tarwe en rogge voor brood. Ze hoefden niet meer rond te reizen op zoek naar eten. Ze bouwden kleine dorpjes met houten boerderijen.

De bouwers

Ongeveer 5000 jaar geleden woonden in Noord-Nederland boeren die bijzondere begraafplaatsen bouwden: hunebedden. We weten weinig over deze mensen. Want ze kenden geen schrift en schreven dus niks op. We weten ook weinig over hun huizen en hun spullen, want die zijn niet bewaard gebleven. Of ze liggen heel diep onder de grond. Maar de hunebedden staan er na al die eeuwen nog steeds.

Ossen

De grootste stenen van de hunebedden wegen 20.000 kilo. Toch wisten de mensen uit die tijd zulke zware stenen op te tillen. En dat is knap, omdat 5000 jaar geleden er geen hijskranen of machines waren. Er waren alleen eenvoudige gereedschappen, bijvoorbeeld bijlen van steen.

De mensen versleepten de stenen met behulp van touwen en ossen. En de mannen gebruikten hun armen.

Begraafplaats

De hunebedden waren heel belangrijk voor de boeren. Want het waren hun begraafplaatsen. Als alle stenen op hun plek stonden, groeven de boeren een kuil onder het hunebed. In deze kuil legden ze hun doden. Archeologen hebben ook spullen gevonden rond de hunebedden. Archeologen zijn mensen die in de grond graven op zoek naar spullen van vroeger. Door hun vondsten weten we hoe mensen toen leefden.

Leven na de dood

De archeologen vonden wapens, potten en gereedschap in de grond. De hunebedbouwers gaven deze spullen aan hun doden mee. Want zij geloofden in een leven na de dood. Daar, dachten ze, kunnen de doden deze spullen goed gebruiken.

TIP

Wil je zelf de hunebedden zien? Ga dan naar de provincie Drenthe. Vooral bij Borger en Emmen vind je veel hunebedden. In Borger kun je ook naar het Hunebedcentrum gaan. Kijk voor meer informatie op hunebedcentrum.nl.

47-350

TOEN

NU

Beeld: Gemeente Den Haag – Afdeling Archeologie

*Deze mijlpaal stond op de
grens van het Romeinse Rijk.*

>

De Romeinse limes

De grens van het Romeinse Rijk

De Romeinse limes

*Tweeduizend jaar geleden leefden er verschillende volken in Europa. In het noorden woonden de Germanen. In het zuiden woonden de Romeinen. De Romeinen veroverden steeds meer land en werden de baas in bijna heel Europa. Hun grote Romeinse **Rijk** kwam zelfs tot in een deel van wat nu Nederland is.*

De Rijn

De rivier de Rijn was de grens van het Nederlandse deel van het Romeinse Rijk. De Rijn stroomt in Nederland van het plaatsje Lobith tot aan de Noordzee. De Romeinen noemden deze grens de limes. 'Limes' is het Latijnse woord voor 'grens'. Latijn was de taal van de Romeinen.

Handel

Aan de andere kant van de rivier woonden de Germanen. Dat waren boeren die in groepen bij elkaar leefden. De Germanen en de Romeinen raakten aan elkaar gewend. Ze dreven handel met elkaar. En de Germanen namen gewoontes en gebruiken over van de Romeinen. Maar soms werd er ook gevochten tussen Germanen en Romeinen.

Soldaten

De Romeinen bouwden overal langs de rivier legerkampen. Om hun grens te bewaken. In elk legerkamp woonden ongeveer 100 soldaten. In de buurt van Nijmegen was een groot kamp. Daar woonden meer dan 10.000 Romeinse soldaten. De soldaten droegen rokken en glimmende helmen. Ze vochten met schilden en zwaarden.

Germanen

Vanaf het jaar 300 kwamen de Germanen steeds vaker in **opstand** tegen de Romeinen. Er werd flink gevochten. Uiteindelijk gingen de Romeinen weg uit Noord-Europa.

Resten

Een aantal Nederlandse steden zijn ontstaan langs de Romeinse limes. Nijmegen bijvoorbeeld. En Utrecht. Soms vinden mensen er nog resten uit de Romeinse tijd. Zoals in 2002 bij Utrecht. Toen ontdekten ze bij de bouw van een nieuwe woonwijk een wachttoren en twee schepen.

TIP

Wil je weten hoe de Romeinen vroeger leefden? Ga dan naar het Archeon in Alphen aan den Rijn. Kijk voor meer informatie op archeon.nl.